

ZPRÁVY Z KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

VÝSTAVA V NEJHLUBŠÍ ÚCTĚ NA ZÁMKU KOZEL

Petr Mašek (Praha)

„V nejhlubší úctě ... věnuje Vám oddaný ...“ S touto a podobnými větami, v češtině i němčině, se setkáváme v historických knižních fondech často. Kniha byla odedávna vhodným dárkem a důvodů k darování byla vždy celá řada: dárky v rámci rodiny, k narozeninám či jiným svátečním dnům, dary mezi přáteli a sousedy nebo kolegy ze stejného oboru. Zvláštní a nejzajímavější kategorií jsou ovšem případy, kdy exemplář knihy daroval sám její autor. Obdarovanými pak bývali opět zejména kolegové a odborníci, ale velmi často též lidé zastávající významné funkce v politice či lidé vlivní díky svému společenskému zařazení. Dárce pak pravděpodobně očekával nějakou formu odměny, např. v podobě udělení nějakého titulu, přímluvy u jiné osoby, finančního zajištění dalšího vědeckého výzkumu nebo alespoň uznání ve společnosti. Toto téma se v rámci projektu NAKI *Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků*,¹ rozhodli formou výstavy představit pracovníci Národního muzea, Národní knihovny ČR, Národní památkového ústavu a Vědecké knihovny v Olomouci. Výstava se konala na zámku Kozel ve dnech 1. 6. – 31. 7. 2021 v prvním patře zámecké jízdárny. Jejím obsahem byly jak originální knihy, tak i fotografie na panelech. Výstava byla doprovázena katalogem, který podrobně popisoval vystavené exponáty, ale nad rámec výstavy představil i některé další.

Nejstarší ukázky pocházely z konce 15. a 16. století, přirozeně z církevního prostředí, a příjemcem darovaných knih byly např. kostel sv. Bartoloměje v Plzni nebo klášter minoritů v Českém Krumlově. Dobu renesance reprezentoval krásný a netypický příklad daru italského aristokrata Francesca Gonzagy Bibianě z Pernštejna, která se později stala jeho manželkou. Častým důvodem knižních darů byla vždy kolegiálníta odborníků a vědců, což dokládá např. dar humanistického vzdělance Tadeáše Hájka z Hájku Václavu Vřesovcovi z Vřesovic. Ze stejné doby, z konce 16. století, pochází dedikace básníka Šimona Lomnického z Budče rožmberskému účetnímu Bartolomějovi z Fliessenpachu. Darující se mnohdy snažil svým darem získat přízeň. To je případ Jindřicha IV. z Reichenbachu a na Siebeneichen, který

Obr. 1. Plakát k výstavě „V nejhlubší úctě“ s reprodukcí mědirytového frontispisu z knihy Vincenza Coronelliho *Biblioteca universale sacro-profana antico-moderna* (Benátky, 1701). Foto: KNM.

¹ NAKI II MK ČR 2018–2022 (DG18P02OVV009) – projekt podpořený Ministerstvem kultury ČR v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II).

věnoval právnícké dílo Benedikta Carpozova svému nadřízenému, zemskému hejtmánovi Ottovi z Nostic. Dedikaci doprovodil i svým erbem. Na vazbě oslavné publikace vydané v roce 1838 u příležitosti korunovace císaře Františka I. železnou korunou lombardsko-benátského království si návštěvníci mohli prohlédnout dedikační supralibros, kterým autor, italský architekt Giovanni Battista Chiappa, daroval tento soubor barevných litografií Františku de Paula hraběti z Hartigu, guvernérovi v Lombardii. Další významný česko-rakouský aristokrat působící ve stejné době v Itálii, vojevůdce Josef Václav hrabě Radecký z Radče, obdržel od profesora italského jazyka Felice Francesconiho drobnou česko-německou knihu *Památka z Prahy*.

Protože fondy, ze kterých byly vybírány knihy na tuto výstavu, jsou nesmírně různorodé a rozmanité, sešlo se zde široké spektrum dárců i obdarovávaných. Z nejzajímavějších můžeme jmenovat např. proslulého vynálezce Rudolfa Christiana Karla Diesela, který věnoval svou knihu o sociálních otázkách ikoně sociálnědemokratického hnutí Karlu Kautskému. Nositel Nobelovy ceny za literaturu Gerhard Hauptmann věnoval řadu svých dramatických děl slavnému berlínskému herci Rudolfovi Rittnerovi, který později žil na svém statku v Bílém Potoce. Tomuto herci a statkáři připsal dedikaci také německý básník Christian Morgenstern. Operní pěvkyně Jarmila Novotná učarovala svým zpěvem i krásou kontroverznímu italskému básníku Gabrielovi d'Annunzioviovi, který jí věnoval jednu ze svých knih. Zajímavou památku zanechal slavný polský spisovatel Henryk Sienkiewicz ve vranovské zámecké knihovně. Jde o vlepěný list s autografem jeho básně *Litevský vzdor (Upór litewski)*, kterou napsal na protest proti nucenému zavádění ruštiny do katolických kostelů v minské gubernii. Pravděpodobně jde o nejstarší zachycenou podobu této básně, která byla později mnohokrát publikována. Z českých autorů lze upozornit na dedikaci Vítězslava Nezvala příteli Jaroslavu Ježkovi. Pražský básník jazyka německého, Rainer Maria Rilke, věnoval řadu knih Sidonii svobodné paní Nádherné z Borutína. Tyto knihy byly od okamžiku její emigrace do Velké Británie v roce 1949 do roku 1996 ukryty na velvyslanectví Nizozemského království v Praze. V katalogu se objevují také dva světoznámí malíři, Edvard Munch, který obdaroval svého českého přítele překladatele Hugo Kosterku, a Oskar Kokoschka, který věnoval exemplář souboru svých

Obr. 2. Pohled do jedné ze tří místností jízdárny zámku Kozel, v nichž byla výstava instalována. Foto: KNM.

Obr. 3. Vystavené knihy doplňovaly tematické trojrozměrné předměty instalované v rohových vitrínách. Foto: KNM.

maleb Kunovi hraběti Des Fours Walderode, rakouskému diplomatovi ve Stockholmu. Svět přírodních věd zastupují např. paleontolog Joachim Barrande, mykolog August Carl Joseph Corda, antropolog Jindřich Matiegka či entomolog Jan Obenberger. Řadu dedikací od významných evropských lékařů nalezneme v knihovně zámku Staré Sedliště, kde žil jeden ze zakladatelů mariánskolázeňské balneologické tradice Karel Josef Heidler z Heilbornu. Z českých historiků lze jmenovat Františka Palackého či Josefa Pekaře. Z četných osobností české politiky byly v knihovnách nalezeni např. Albín Bráf, Karel Kramář či Emil Hácha.

V nevelkém zbytku knihovny ze slezského zámku Bílá Voda, který patřil Johannu hraběti Welczeckovi, německému diplomatovi v době nacismu, byly překvapivě nalezeny a vystaveny knihy, které mu věnoval protinacistický aktivista Stanislav hrabě Nayhauß-Cormons, umučený Gestapem, nebo německý dadaista a představitel „zvrhlého umění“ Joachim Ringelnatz. Také František Mořic hrabě Dubský z Třebomyšlic, majitel moravského zámku Hoštice, měl ve své knihovně díla několika obětí nacismu.

Návštěvník výstavy či čtenář zmíněného výstavního katalogu se tak mohl seznámit s nesmírně pestrou mozaikou slavných i méně známých osobností z řady geografických, ale i sociálních a profesních oblastí.

Pro zvýšení atraktivity byla výstava doplněna historickými předměty z hradů a zámků. Ve vitrínách tak návštěvník spatřil předměty, které se mohly vyskytovat na psacím stole dedikátorů, tj. např. svícný i lampy, pera, kalamáře, popelníky, hodiny, šálky na čaj i sklenice a karafa na víno.

Celou výstavu doplňoval pracovní list pro mladší i starší návštěvníky, kteří si mohli formou odpovědi na osm otázek ověřit, jak dobrý dávali na výstavě pozor. List uzavíralo volné místo pro dedikaci zformulovanou návštěvníkem dle vlastní fantazie.

Petr Mašek

Knihovna Národního muzea
oddělení zámeckých knihoven
Václavské náměstí 68
110 00 Praha 1